

Lokalhistorisk skrift for Enebakk
Nr. 4 • 2012 • Årgang 14 • Utgitt av Enebakk Historielag

ign

Bjørnar av Rausjø

Hva en gammel regnskapsbok kan fortelle!
Ny bok: Arbeidsplassene som forsvant
Lagsliv

Boklansering på årsmøtet! Det var den helt ferske, innholdsrike og gjennomillustrerte boken om Enebakks tapte arbeidsplasser, skrevet av Amund Ruud, Håkon Tysdal og Andreas Bøhler, som kom historielagets medlemmer i hende like før jul. «Arbeidsplassene som forsvant» har blitt ett unikt lokalt historisk oppslagsverk rikt på gamle fotografier. Faktaopplysningene leseren får tilgang til her, er ikke noe man selv kan søke seg frem til, tross alskens søkemuligheter på internett.

Å høre mennesker som har levd en stund fortelle fra livet i gamle dager er også en helt spesiell opplevelse. Vanlig, nettopp i gamle dager, men noe som i dag nok blir fjernere og fjernere for den yngre delen av befolkningen. Tidligere i høst var vi på besøk hos ikke ukjente Bjørnar Hansen på Nersaga i Rausjø. Han får rett som det er besøk av folk som vil høre ham fortelle om livet i skogene. Bjørnar er en mye benyttet kilde, med både morsomme historier og minner fra tøffe dager, som han gjerne formidler. I en annen ny bok, «Skogfolkets rike – markafolk forteller om sitt liv og virke i Nordmarka og Rausjømarka», tar forfatter Helge Haakenstad først og fremst for seg livet blant skogsarbeidere og plassfolk i Nordmarka, men Bjørnar Hansen fra Rausjø er også viet et kapittel.

Når også tidligere nevnte Andreas Bøhler sammen med Rolf Solberg i dette IGN viser til hvordan en gammel regnskapsbok forteller historien om dannelsen av Folkets hus i Ytre, med både store og mindre utlegg og inntekter, blir det mye god historisk lesning i vintermørket.

Vennlig hilsen

Gro Arneberg Thoresen

INNHold:

BJØRNAR AV RAUSJØ <i>Gro Arneberg Thoresen</i>	4
HVA EN GAMMEL REGNSKAPSBOK KAN FORTELLE <i>Rolf Solberg og Andreas Bøhler</i>	13
LAGSLIV:	22
- Åpning av kulturminneløypa på Stranda	
- Temamøte: Kulturminneplan for Enebakk	
- Ny bok fra Enebakk historielag	
- Nils Wiik til minne	
- Temamøte: Fotokavalkade fra 2012	
- Arbeidsplassene som forsvant	
STYRET	32
PROGRAM FOR VÅREN 2013	35

Bjørnar av Rausjø

Av Gro Arneberg Thoresen

Når Bjørnar åpner døra på Nersaga og inviterer på kaffe og en prat om gamledager, er det ikke for å skjønne. Den staute skogskaren har mange minner og deler gjerne.

Bjørnar Hansen ble født 20. april 1927 på Moen i Børterdalen, og har bodd så å si hele sitt voksne liv på Nersaga, innerst langs Rausjøveien. Mopeden er parkert, men vi er mange som har sett ham langs veien her på nettopp dette kjøretøyet. Vi inviteres inn på kaffe og en prat. På låven har et jaktlag akkurat hengt fra seg en elg – midlertidig. På veggene inne i Bjørnars hyggelige stue henger fantasifulle og flotte ting han selv har laget av tre. En ramme, klokke og et barskap er bare noen av gjenstandene som sammen med fotografier fra et langt og hardt liv i skogen gir en god respekt for den eldre mannens liv.

Måtte slite

Bjørnar er opptatt av at historien må komme frem uten at det legges noe imellom. Det var slit og fattigdom, rene slaveriet til tider. Det var store klasseforskjeller. Bjørnar husker mange tøffe dager, og er ikke nådig om han kan sammenligne sin oppvekst med dagens unge.

- De er så bortskjemte!

Han vokste opp uten far. Det het lausunge i gamle dager. Som om ikke det var belastende nok nektet presten å døpe lille Bjørnar. Men moren, Magnhild, godtok ikke prestens ord uten videre.

- Mor var alene med meg, så presten nektet å døpe meg. Men mor tok diskusjonen, og presten bøyd seg. I 1927 ble han da også døpt.

Senere ble Bjørnar kjent med sin biologiske far. Han kom ikke så langveisfra viste det seg, og de to fikk et greit forhold.

«Gubben»

Senere giftet Bjørnars mor seg med skogsarbeideren Bjarne, og Bjørnar fikk med årene fem halvsøsken. «Gubben» kaller Bjørnar sin stefar den dag i dag. Forholdet var nært og godt.

- Jeg var med Gubben i skauen fra jeg var en 10-12 år.

I 1934 begynte Bjørnar på skolen, men det var skole bare annenhver dag. Fri var det kun søndager. Arbeidet var hardt og selv om det ble noen kroner av det, var det ikke alltid det var noe å få kjøpt. Ett arbeid minnes Bjørnar spesielt med gru.

- Gubben ble sammen med flere satt til å pukke stein. Dette var rene slavearbeidet, og de holdt til mellom bussholdeplassen og Børter. Etter en uke med pukking var lønnen en seddel man kunne handle matvarer for til en verdi av ti kroner. «Fattiglappen» ble den også kalt, og dette husker Bjørnar som nedverdiggende. Pukkingen foregikk ved at mennene satt og hakket på stein med en hammer. Pukken ble så brukt til å fylle igjen hull på grusveiene.

- Arnold Fosser het en mann som ble satt til å pukke stein, men han nektet, forteller Bjørnar.
- Dermed la lensmannen en haug med stein ved kapellveggen utenfor Enebakk kirke. Denne skulle han Arnold pent få pukke, formante lensmannen. Dette var som straff og fungerte som rene gapestokken. Men Arnold nektet fortsatt, og det endte med at han ble sendt til arbeidsleiren Ofstad på Jæren.

Hjemmebrenning foregikk flere steder.

- Folk måtte finne på noe å leve av, og de likte å ta igjen litt med øvrigheta samtidig. Mange var regelrett slaver, påminner Bjørnar oss om.

Ble tidlig voksen

Behovet for skogsarbeidere økte da krigen brøt ut.

- Jeg husker at jeg egentlig skulle på skolen, men at det ikke ble noe av skolen denne dagen. Vanligvis var det mest arbeid å få i skogen vinterstid, men da krigen kom i 1940 ble dette helårsarbeid, fordi ved var eneste fyringsmulighet. Bensinen tok tyskerne, forteller Bjørnar.
- Vi drev skogsdrift om vinteren og vedhogst om sommeren, og leverte til Oslo og overalt.

Mange var, tross krigen, glade for at det ble slutt på pukkingen en stund.

I 1941 ble Bjørnar konfirmert. En god historie fra virkeligheten var underholdning før i tiden, og enkelte har da festet seg for bestandig og får fortsatt Bjørnar til å åpne latterdøra.

- Jørgen Slora het en jeg konfirmerte meg sammen med, og han var en skøyer. Når presten skulle høre oss i læra, spurte han Jørgen hva han het, han som innførte katekismen?

- Da klødde han Jørgen seg i hodet, før han sa med stor selvfølgelighet
- Var det ikke Martin Ludder han het da?

Et arbeidsjern

Bjørnar har arbeidet mange steder i Enebakk.

- Jeg har blitt brukt som poteten – på gård og i skogen. Jeg bar planker på sagbruk og det gikk også bra. Det var jobber å gjøre med turbinrør, på kraftstasjonen og på saga, der jeg var med og kontrollerte. Jeg måtte ta den jobben jeg fikk.

Bjørnar har også jobbet på Børter og i Ekebergdalen.

- Jeg erfarte at på gårder hvor eierne selv deltok i det harde gårdsarbeidet, klarte de seg bedre, som på Børter. Der sto de på. Som skogsarbeider har han jobbet for ulike eiere. Skogen i Rausjøområdet ble eid av familien Kiær i årene fra 1957-1965, da den som kjent ble solgt til Oslo kommune. Arbeidet førte Bjørnar til Nersaga, og i mange mange år kunne arbeidshesten puste ut i havnehagen her. Som skogsarbeider ble hesten en god arbeidsvenn.

- Det var hardt arbeid og jeg tjente dårlig. Utbetalingen var mellom to-tre tusen kroner til de som arbeidet i skogen. Da feriepengene ble innført var det på 2 %. Da folketrygden kom i 1967, var dette noe storkarene var imot. Jeg har aldri fått så mye som jeg gjør nå, som pensjonist, skoggerler Bjørnar.

Bjørnar og hesten i skauen en gang på 1970-tallet.

Økonomiske kvinnfolk

Kvinnfolka var flinke, minnes Bjørnar.

- De var økonomiske, og laget alt mulig. Det er klart jeg så frem til jul, men vi mannfolk måtte ut og arbeide da og. Ofte var en borte over flere uker, kom hjem, og økte besetningen, som Bjørnar kaller det.

På denne tiden var det mange fastboende i Rausjø og barna gikk på skolen i grenda. Sammenlignet med i dag var det et yrende liv. Folk bodde langs veien, på plasser innover i skogen eller langs vannene. I dag er det mer eller mindre fraflyttet, men det er et svært populært hytteområde.

- Kvinnene tok seg av møkk og drit, og det fantes ikke vaskemaskin, og alt dette gjorde de med denne mer eller mindre bestandige kulen på magen, forteller han.

Handlingen ble gjort enten på Stensrud eller i Ekebergdalen.

- Jeg har tenkt mye på alle som min mor tok seg av, og som hun greide å mette. I tillegg til oss barna, og henne og Gubben, var det bestefar Jens å ta seg av, pluss at datteren til en av mors søstre bodde hos oss. Familien fikk en pensjon på 10 kroner per måned, og det er utrolig hva mor fikk ut av de pengene, sier Bjørnar.

- Gubben var en real arbeidskar og var i tillegg avløser på Weng. Flere ganger hadde han jobben med å melke kuene på morgenen, og etter flere arbeidsøkter kunne han få sin lønn i en grisunge. Vi hadde gris innimellom. Det var ikke hvert år vi hadde råd. En grisunge hadde ulike priser, og var verdt alt fra 16-24 kroner.

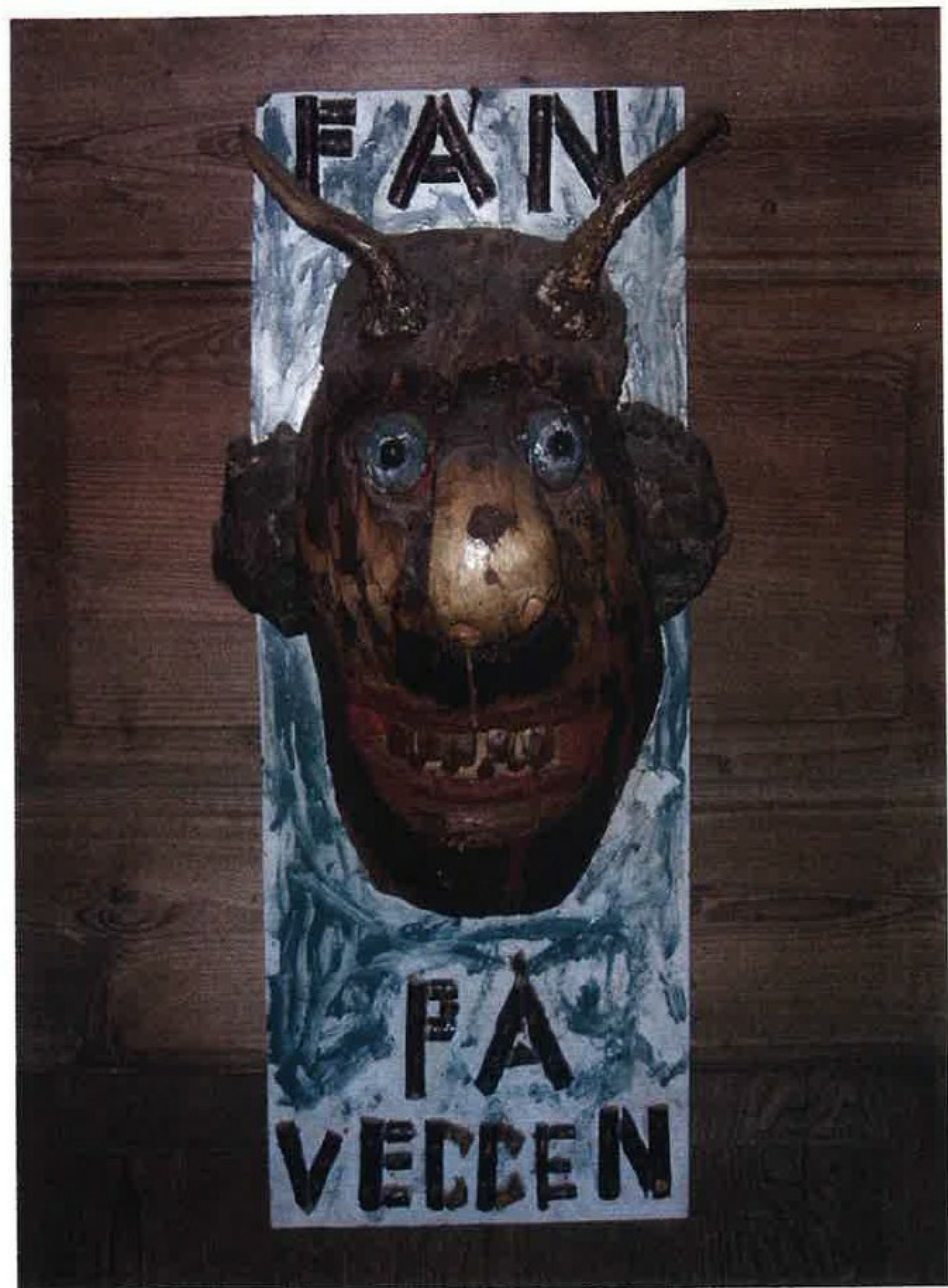
Så var det å få grisen stor og kvinnene lagde sylte, rull, medisterkaker.

- Da levde jeg som en greve!, oppsummerer Bjørnar og tankene går igjen til moren som sørget for at ingen gikk og sultet.

- Men det var ikke mat tilgjengelig hele dagen. Mat var å få til måltidene, understreker han.

Bjørnar tar en kaffetår i skauen en gang på 1970-tallet.

Bjørnar har laget "fanden på vegg". Foto: Henning Bergersen.

Kunne vanke nye sko

Til jul kunne gaven være ett par nye sko.

- I så fall var de et par gode størrelser for store, så en skulle ha dem lenge. En gang var jeg så lykkelig, fordi jeg fant meg to par nyere sko. Men enten så var de venstre- eller høyresko begge to, jeg husker ikke helt hva, bare at jeg gikk rundt som rene Chaplin, minner Bjørnar.

- Jeg jobbet og tjente penger, men ofte var det ikke så mye en kunne få kjøpt. Det var dårlig med varer før krigen, og det ble enda verre da krigen brøt ut. Når lønningsdagen kom var det ikke alltid det var penger å oppdrive heller, og det var enda vanskeligere å få lønn om man hadde jobbet ekstra mye og egentlig skulle få utbetalt litt ekstra.

Kassetter

Årsaken til at jeg har besøkt Bjørnar, er at han for over ett år siden lovet at jeg skulle få høre på kassetter han selv har lest inn. Det føles nesten litt høytidelig når han finner fram kofferten med alle båndene.

- Flere er lånt ut allerede, forteller Bjørnar.

Han får ofte besøk her inne på Nersaga av folk som meg, som vil høre om gamledager. Eilert Buer har skrevet bok om Bjørnar, og han har vært tema i flere avisartikler. Jeg får låne to kassetter, men har i denne omgang tatt for meg det vi pratet om denne dagen.

- Jeg har gjort dette for å være sikker på at sannheten kommer frem, legger Bjørnar til om kassettene.

Kilder:

Samtale med Bjørnar Hansen, oktober 2012.

Eilert Buer, Bjørnar Hansen - Skogens mann, minner og meninger, 2007.

*Bjørnar hjemme i stua
på Nersaga i Rausjø.
Foto: Gro Arneberg
Thoresen.*

***Gro Arneberg Thoresen** er
født i 1975. Utdannet Cand.
mag. fra Universitetet i Oslo
med fagene kunsthistorie og
norsk. Hun jobbet i perioden
1999 - 2008 som konsulent på
Deichmanske bibliotek i Oslo,
men jobber nå som journalist.*

Hva en gammel regnskapsbok kan fortelle!

Veien til «Folkets Hus» i Pitterbygda

Av Rolf Solberg og Andreas Bøhler

Rolf (Solberg red. anm.) kom til meg med den gamle regnskapsboka for Folkets hus, og etter å ha bladd litt i den begynte den å fortelle sin historie.

Ønsket et samlingssted

For snart hundre år siden, nærmere bestemt i 1919, var det noen driftige personer i Ytre Enebakk som mente at folk burde ha et sted å samles, et «Folkets Hus». Huset skulle kunne brukes av alle som hadde behov for et sted å være med sine aktiviteter. Men denne dristige målsettingen krevde stor innsats fra mange, og en langsiktig plan måtte utarbeides og gjennomføres.

Folkets hus i Gjevelsrudveien var IL Driv sitt samlingssted fra stiftelsen i 1937 til huset ble solgt i 1968. Bygningen står fortsatt, men er idag i privat eie. Foto: Privat.

Vi har ikke sett noen protokoll fra oppstarten av prosjektet «Folkets Hus». Det var sikkert en gjeng ivrige folk, som dannet en forening som de kalte «Folkets Hus», og satte i gang. Da vi ikke har noen styreprotokoll, vil vi ikke nevne noen navn i denne betraktningen. Det startet for alvor med at det den 23. februar 1919 ble bokført «Mottatt fra Arbeiderforeningen i Ytre Enebakk kr. 1 000.00», og samme dag bokført «Betalt til Josefine Syvertsen Foss kr. 1000.00 for tomt til lokale. Denne tomten lå på veien opp fra Foss (senere Spar). På venstre hånd der hvor veien deler seg til Kjepperud og Haugen/Gjevelsrud. For at alt med penger skulle gå riktig for seg, ble det den 16. mars bokført kjøp av en regnskapsbok. Den 16. september ble det også bokført: Skjøteregning fra Strand kr. 12,-. Dette var sikkert lensmann Nils Strand, som hadde ordnet med tinglysning av skjøte på tomten.

Startet innsamling

For at en fort skulle få til et samlingssted for ungdommen, ble det først bygget et dansegulv på tomten. Dansegulvet gikk på folkemunne under navnet «Plata» eller «Trampen». Materialkostnadene til gulvet var kr. 240.35,- For å skaffe penger til videre framdrift ble det blant annet satt i gang med innsamlingsbøker.

Det er bokført:

Innkomet på innsamlingsbok: nr. 1 kr. 320,-

Innkomet på innsamlingsbok: nr. 2 kr. 410,-

Innkomet på innsamlingsbok: nr. 3 kr. 115,-

Disse bøkene ble også brukt senere.

Fester ble avholdt. Det første vi kan se av regnskapsboken, er at det den 9. mars 1919 ble avholdt møte/pakkefest hos Erik Jacobsen Berger. Resultatet ble en inntekt på 194 kroner og en utgift på kr. 27.20,-. Senere var det fest hos Svendsen på Haug med en inntekt på kr. 320,- og en utgift på kr. 99.93,-

Arbeidet med å skaffe penger fortsatte i 1920 og 1921. Det er bokført:

Gave fra Medesinkassen kr. 250,-. (Den gang hadde arbeiderforeningen en privat medisinkasse som hjalp folk med utgifter til medisiner.)

Det ble holdt basar:

*Inntekten var kr. 984,-, utgift 527.92,-
Mottatt fra Ungdomsforeningen kr. 184.05,-
Fest hos Sigurd Svendsen. inntekt 184.05,-
Utleie av gulvet til August Braaten kr. 115.-*

Den 20. januar 1921 er det bokført:

Utgifter til lys ved gulvet, kr. 43.50,- (ikke strømregning).

Men så er det ikke bokført noe før januar 1924.

*Renteinntekt 1919 kr. 5.29,-
Renteinntekt 1920 kr. 79.68,-
Renteinntekt 1921 kr. 118.44,-
Renteinntekt 1922 kr. 111.14,-
Renteinntekt 1923 kr. 106.84,-*

Ved revisjon i januar 1924 var det bokført bankinnskudd og kassabeholdning på kr. 2 760.99,-. Vi antar at aktiviteten fortsetter uavbrutt, men regnskapsboka hopper over til 1926 som starter med en beholdning på kr. 3 053.01,-

Byggingen startet

Sommeren 1926 ble det avholdt fem fester på gulvet. Inntekt kr. 211,-, utgift kr. 116.59,- Betalingen til spellemann varierte fra 10 til 20 kroner. Gulvet ble bortleid til 10 kroner per gang. Men så i 1927 startet arbeidet med å bygge «Folkets Hus». Noen av de posterte utgiftene var:

Rydding av tomt, 20,-
50 m³ kult og 30 m³ sand, 297,-
Kjøring av 60 sekker sement, 30,-
4.8 tylft trær med hugging og kjøring, 19,-
Kjøring av 50 m³ kult og kjøring av bord, 51.50,-
Sement, 222,-
Graving og kulting, 185,-
20 tylfter $\frac{3}{4}$ og 3 tylfter 1 bord, 79.50,-
Forskaling og støping, 450,-
Spiker, vatt og rør, 289.90,-
Materialer fra Bjerke, 1 163.59,-
Oppføring av «Folkets Hus», underetage, 1 245,-
Kjørt 2500 murstein, 62.50,-
Kjørt 542 stk 3 planker a 10 øre, 54.20,-
Kjørt 4525 takstein, 101.80,-
3 flasker 60 % sprit, 22.50,-
Porto til brev og skrivesaker, 2,-
Assuranse av hus under oppføring, 14.63,-
Innredning, 760,-

Folkets hus en sommerdag på 1960-tallet. Foto: Privat.

Men det var også inntekter i byggeåret 1927:
Fra Arbeiderforeningen, 1200,- + 100,-
Fra Medisinkassen, 500,-
Fra Kvinneforeningen, 267.26,-
✓ *Lån mot kausjon, 3 000,-*
Renter 1926 og 1927, 199.09,-
Innkomet til INNVIELSESFEST, 160,-

Enorm dugnadsinnsats

Så langt kan vi se startarbeidet med å bygge «Folkets Hus» våren 1927, og de tok huset i bruk med innvielsesfest 20. desember 1927. Det var innleid arbeide for kr. 1 245,-. Utover dette var alt gjort på dugnad. Regnskapet for 1927 avsluttes med en bokført utgift på kr. 8 089.49,- og en kassabeholdning på kr. 361.55,- Og så i 1928 startet livet med eget «Folkets Hus» i Ytre Enebakk.

Husets første vaktmester var Kr. Holmsen. Han hadde leilighet i 2. etg. Og betalte kr. 20,- i husleie per mnd.

Utleieprisene fra begynnelsen var ifølge prislisten i regnskapsboka:

Salen, kr. 15,-
Spisesalen, kr. 3,-
Kjøkken, kr. 2,-
Hele lokalet, kr. 20,-

Regnskapsboka forteller at det var mange som hadde behov for et «Folkets Hus».

Det var i årene som fulgte mange som lånte huset til sine arrangementer. Leietakere i 1928 var Sanitetsforeningen, Medisinkassen, Arbeiderforeningen, Danseskolen, A. Jahr, Pigeforeningen, Skog og Land avd. 169, Hornmusikken, kino, Kvindeforeningen og Idrettsforeningen. I tillegg kom egne arrangementer.

Inntekter utover husleie var:

Gave fra Medisinkassen, kr. 100,-

Gave fra Arbeiderforeningen, kr. 100,-

Solgt murstein, kr. 28,-

Med det var utgifter også:

Gårdskatt, kr. 0,70,-

Assuranse, kr. 20.25,-

Lysavgift 1. halvår 28, kr. 50,-

Betalt renter på lånet, kr. 82.50,-

Betalt avdrag på regning fra Bjerke, kr. 300,-

Fra 1929 og utover i 1930-åra var det mange leietakere som kom til: M. Sundby, Askim Musikkforening, Misjonsforeningen, Alfild Foss, Kokkerud Tangen, Karl Bakke, Elise Huseby, K. Kjensli, Jul Hansen,

Tomter dramatiske, Frelsesarmeen, Birger Buer – Freidig, Henry Buer – Driv, Veiarbeiderforeningen, Speiderlagsforeningen, Ytre Enebakk partilag, Enebakk dramatiske forening, privathjelpen v/ fru Butenschøn, Yttrebygda misjonsforening, Misjonsforeningen «Håpet» og Enebakk Skytterlag. Videre noen posteringer fra årene etter 1928:

1929 *Lyskontingent, 50,-*

1930 *Lyskontingent, 76.12,-*

Feieavgift 3,- + 1,50,- + 1,50,- til sammen 6,-

1931 *Assuranse, 10.75,-*

Jordskatt for 1930 og 1931, 0.50,-

Gave fra Arbeiderforeningen, 300,-

1932 *Gave fra Medesinkassen, 200,-*

Betalt renter og avdrag, 513.28,-

Karl Foss, ny vaktmester, husleie for januar 15,-

Medesinkassen, leie, 80,-

Betalt brannpolise 827751,- + 827760,- 21.50,-

Betalt Karl Foss for oljing av gulv, 10,-

- 1933 Brannpolise, 10.75,-
 Jordskatt for 1932, 0.25,-
 Idrettsforeningen, leie, 29,-
- 1934 Gave fra Medisinkassen, 200,-
 Gave fra Arbeiderforeningen, 250,-
- 1935 Jacob Sulerud med hest, én dag, 1.50,-
 To lass sand fra Sulerud, 2,-
 Hilda Huseby, ny vaktmester, husleie, 20,-
- 1936 Rullgardiner, 44,-
 Porto, 0.70,-
 Kvitteringsbok, 0.75,-
 To fløtebokser + frugt, 2.43,-
- 1937 Utleie av luftbørse, 5,-
- 1938 Konrad Huseby, ny vaktmester, husleie 3 mdr; 60,-
 Telefon til Folkets Hus, 50,-
 Telefon, 20.25,-
 Telefonsentralen, 6.75,-
- 1939 Enebakk Telefonselskap, telefonregning, 22.37,-
 Driv, fest og terrengløp, leie, 20,-
- 1940 Mina Wold (ny vaktmester) husleie, 20,-
 2 kg. leire for reparasjon av ovn på Folkets Hus, 0.75,-
 Tømt telefonkassa, 2.25,-
- 1941 Reparasjon av luftbørse m/frakt, 10,-
 Betalt krigsskadetrygd for bygninger, 24,-
 Regning for kaffe til spillemann, 2,-
 Tømt telefonboksen, 4.65,-
- 1942 Tømt telefonkassa, 2.65,-
 Betalt krigsskadetrygd for bygninger, 24,-
 Mottatt fra Nydalen Com. husleie, 501.20,-
 (Nydalen Com. leide huset til tvangsutskrevne
 mannskaper for vedhugging)
- 1943 *Betalt krigsskadetrygd for bygninger, 24,-*
Gymnastikkskolen, leie, 30,-

1944

*Solgt 150 murstein og 2 m³ sand, 41.50,-
Regning for skruer, 0,84,-
Regning fra Abrahamsen, trappevanger, 5.56,-
Regning Sigg. Svendsen, beslagtil trapp, 2,-
Strømvavgift for 3. og 4. kvartal, 56,-*

Aktiviteten økte

I de første årene etter krigen var det stor aktivitet og flere leietakere hadde kommet til: Bridgeklubben, Bindedaksforeningen, Pinsemenigheten, Frie venner, Tomter Dramatiske, Tomter Kommunistlag, Søndagsskolen, Bygningsarbeiderne, AUL Tomter, Ytterbygda Vel, Lastebileierforeningen, Hedningemisjonen, Oslo Parkvesen, Sykepleierforeningen, NGU-lag, Disington kino, Hokholt kino og Nors Tonefilm. Inntektene var basert på utleie, og økonomien holdt seg hele tiden på plussiden.

Fra 20 års-jubileumet til folkets hus i 1957. Foto: Privat.

Folkets Hus selges

Boken slutter med siste bokførte bilag den 25. februar 1950.

I 1950 overtok Driv Folkets Hus og i 1951 tok de opp et lån på kr. 8 000,- som skulle brukes til oppussing. Og så – på et møte den 6. april 1967 tok Driv opp spørsmål om salg av huset, og i 1968 ble Folkets Hus solgt til Arne Svarthol.

I 1927, da Folkets hus ble bygget, var det litt over 3 000 innbyggere i Enebakk. Og hvis vi da antar at ca. 1 000 bodde i Ytre, kan vi ane hvilken innsats som ble gjort av lokalbefolkningen. Det var også slik, at mange av de som var medlemmer av «Folkets Hus», og som gjorde en innsats her, også var medlemmer av de lag og foreninger som støttet opp og ga penger til huset.

Men innsatsviljen og dugnadsånden var stor i hele bygda. For i løpet av en tiårsperiode ble det bygget fire forsamlingslokaler i Enebakk. Folkets Hus, Bøndenes Hus, Ignarbakke og Enebakkstranden forsamlingslokale på Flateby, som lå der hvor Flateby forsamlingslokale ligger i dag. Det ble bygget i 1922 og revet i 1973.

Rolf Solberg og Andreas Bøhler er født i henholdsvis 1927 og 1936. De har begge vært aktive i Enebakk historielag gjennom en årrekke. Andreas Bøhler var leder av laget i perioden 2004-2006 og la ned et stort arbeid blant annet på Enebakk bygdetun. Bøhler debuterte som forfatter høsten 2012 med boken "Arbeidsplassene som forsvant". Rolf Solberg er æresmedlem og tidligere styremedlem i laget. Solberg har i mange år drevet historielagets prosjekt med merking av kulturminner, vært omviser i Viksaga og ikke minst primus motor for prosjektet langs Tangenelva i Ytterbygda. Han har også vært turleder på en rekke av lagets rusleturer.

L A G S L I V

Åpning av kulturminneløypa på Stranda

Tekst og foto: Amund Ruud

Aslaug Tidemann kom som kommunens representant for å plassere det første kulturminneskiltet på Vesle-Auen. Historielaget mann Niels J. Knagenhjelm er primus motor i prosjektet.

24. oktober 2012 var det høytidelig åpning av kulturminneløypa på Stranda. Historielagets Niels J. Knagenhjelm og Aslaug Tidemann fra kulturkontoret i kommunen plasserte det første skiltet ved Vesle-Auen, et av kommunens viktigste kulturminner. Enebakk historielag har skiltet kulturminner i Enebakk siden slutten av 1980-tallet, da Ole Weng, Rolf Solberg, Oddvar Skaug og Jan Svartebekk startet produksjonen av de berømte røde skiltene. Disse skiltene har gjennom snart tyve år blitt satt opp over hele kommunen. Og nå har vi også fått vår første skiltede kulturminneløype.

Elevene fra Skedsmo videregående skole har vært med å lage skilt og var fornøyde med resultatet.

Våren 2012 søkte historielaget kommunen om tilskudd til merking av kulturminner og ble tildelt 100 % av summen vi søkte om. Kasserer Niels J. Knagenhjelm, som har vært primus motor for prosjektet, hadde kontakter på Skedsmo videregående skole, avdelingen for tilrettelagt opplæring. Denne avdelingen er et tilbud til elever med spesielle behov. Avdelingen påtok seg prosjektet og har jobbet jevnt og trutt gjennom hele året. Skiltene har blitt utrolig flotte med plass til laminerte ark med bilde og tekst som forteller om kulturminnet. I tillegg har de laget piler med kulturminnemerke på som viser vei til kulturminner som er utenfor sti eller vei.

Kunnskap om Enebakks kulturminner er viktig både for barn og voksne, og vi håper at den nye merkingen vil bidra ytterligere til dette. Vi har nå startet merking av kulturminneløypa på Stranda og etter det står Ytterbygda for tur. Vi håper at den nye merkinga vil være til glede for kommunens innbyggere.

Temamøte: Kulturminneplan for Enebakk

Tekst og foto: Niels J. Knagenhjelm

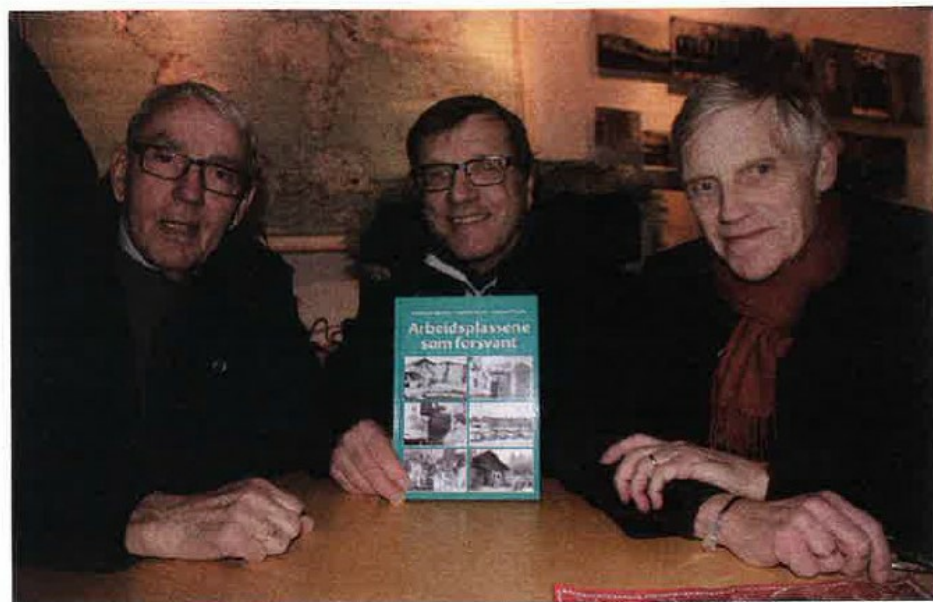

Ole Jakob Holt forteller om kulturminneplan for Enebakk.

Til temamøtet 25. oktober var det møtt opp 17 personer, akkurat nok til å skape stemning og forventning til kveldens tema som var «kulturminner i Enebakk». Ole Jakob Holt forklarte oss hensikten med et kulturminnevern og gikk så igjennom enkelte punkter i hvordan steder/plasser kommer innunder denne plan og hvilke følger det får for dem det gjelder. Holt tok oss så med på en tur gjennom kulturminneplanen for Enebakk. Han startet på Flateby og gikk igjennom de plassene som hadde særegenheter for tidsepoken de hadde blitt bygd, også områdene rundt plassene har ofte betydning. Han gikk samtidig igjennom hva som var kriteriene og ønskene for en kulturplan i sin helhet. Han var engasjert av Enebakk kommune for å sette opp en plan for etterlevelse av kommunen. Planen ble vedtatt i kommunestyret uten noen nærmere gjennomgang av de enkelte plasser som var utpekt i den fremlagte plan. Derfor er det mange som mener at den oppsatte plan i praksis ikke er en plan, men et forslag for videre diskusjoner.

Planen følger de folkevalgte og må oppdateres hvert 3. år. Møtet ble avsluttet med kaffe, boller og høylytte samtaler (les: diskusjoner) om hvorvidt dette var en plan eller ikke. Så det er tydelig at det er mange av Enebakks innbyggere som er interesserte i denne kulturminneplanens utvikling.

Ny bok fra Enebakk historielag

Tre fornøyde forfattere presenterer ny bok. Fra venstre: Andreas Bøhler, Amund Ruud og Håkon Tysdal. Foto: Gro Arneberg Thoresen.

For første gang siden 2008 har vi utgitt en ny lokalhistorisk bok. Dette skjedde på årsmøtet 6. desember 2012. De tidligere lederne Andreas Bøhler og Amund Ruud har sammen med æresmedlem Håkon Tysdal skrevet en flott bok om gamle arbeidsplasser i Enebakk. Boka koster kr. 275,- og kan kjøpes på Kontakten i Kirkebygda eller ved henvendelse til personer i styret.

Nils Wiik til minne

Av Henning Bergersen

Det var med stor sorg vi i Enebakk historielag fikk vite at Nils Wiik var gått bort 18. november i fjor, i en alder av 92 år.

Det er ingen overdrivelse å hevde at Nils, sammen med kona Else, gjennom nesten et halvt århundre har vært de fremste representanter for frivillig arbeid i Enebakk. Nils var medstifter av Driv, leder av Driv, og administrator for et enormt antall byggeprosjekter (Vikstjernkoia, flere gapahuker i marka etc.). Han og Else drev skiskole på Bjerkely og servering i Bråtenstua i en årrekke. Nils kjørte løyper for lokallaget av Skiforeningen i over 30 år, et lokallag han selvfølgelig var med å starte og var leder for en lengre periode. Nils var også medlem av historielaget gjennom over 40 år. Og da Nils mottok kulturprisen for Enebakk i 2006, var det ingen som kunne fortjent den mer.

Nils var aldri styremedlem i laget, men han og Else var med på de fleste av våre rusleturer og særlig de siste årene deltok de aktivt.

Vi i historielaget er også svært takknemmelige for den generøse gaven laget har fått etter Nils bortgang. Den vil bli forvaltet på en god måte og brukt i Nils og Elses ånd. Det er et løfte!

Dessverre fikk jeg ikke deltatt i Nils sin begravelse. Dette fordi jeg og Hedvig ble foreldre til en sønn rett før jul, og jeg turte rett og slett ikke reise noen steder med en høygravid kone hjemme og to timer til nærmeste sykehus.

Jeg har mange gode minner fra turer og samtaler med Nils. Han var en mann som inspirerte meg og fortsatt inspirerer meg til å gjøre en innsats for lokalhistorien og hjembygda. Vi i Enebakk historielag savner deg, Nils!

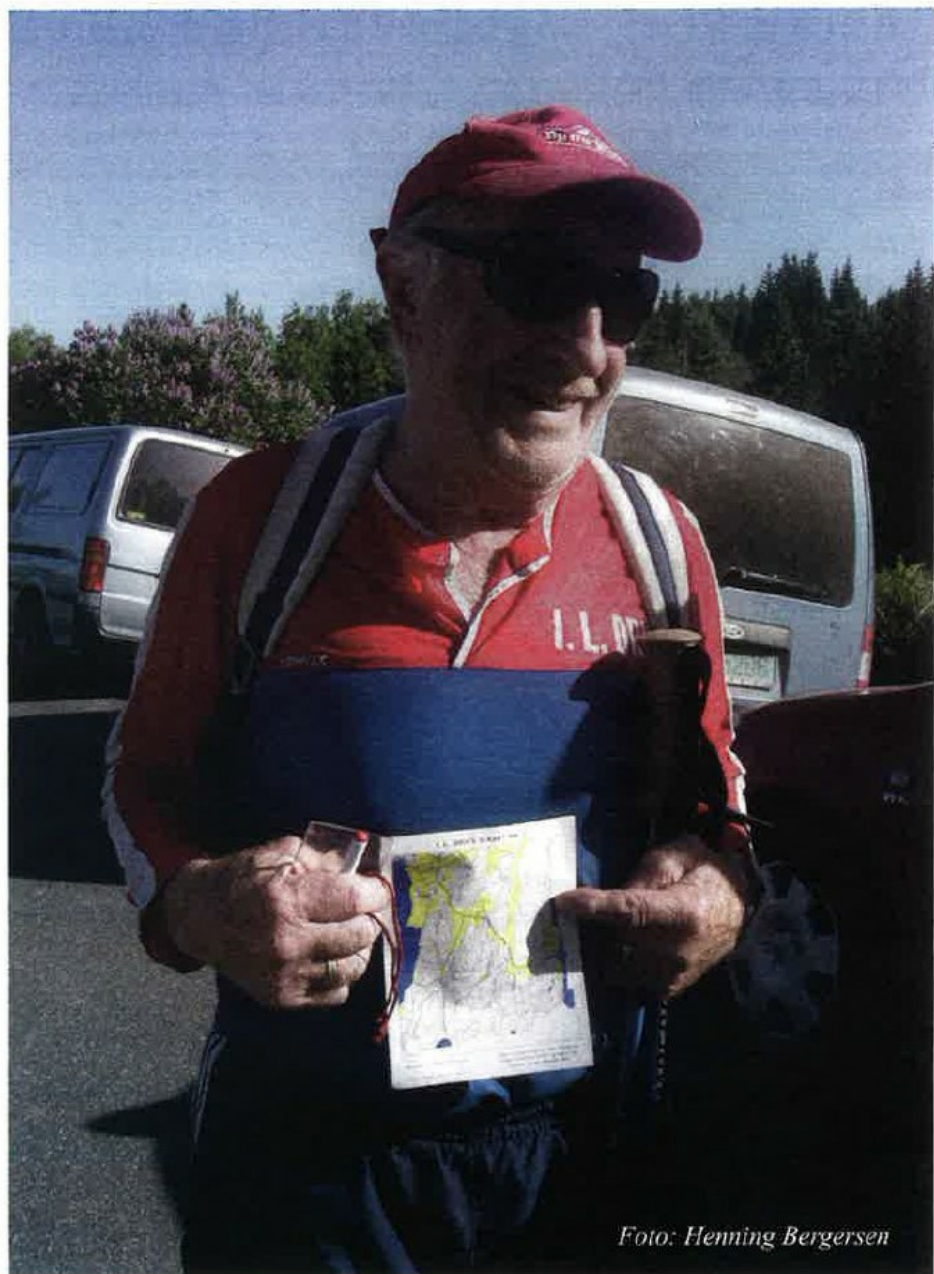

Foto: Hemming Bergersen

Temamøte: Fotokavalkade 2012

Tekst og foto: Juul Sverre Stener

Niels J. Knagenhjelm viste gamle bilder fra Enebakk.

Torsdag 15. november 2012 møtte 15 personer opp i lagshuset (Ragnhilds Rom) for å høre Niels J. Knagenhjelm fortelle om lagets aktiviteter i 2012 og mer. Niels viste bilder og fortalte fra de forskjellige møter og turer til en lydør forsamling. Det var tydelig at historielaget hadde arrangert mange fine turer og interessante temamøter i løpet av siste år. Neste post på programmet var at Niels viste gamle bilder av personer og steder i Enebakk. Forsamlingen greide å gjenkjenne mange av personene som var på de forskjellige bildene, men stedene var det verre med, her greide de nesten ingen. Forsamlingen ble etter hvert enige om at disse bildene antagelig måtte være fra Enebakkneset. Dette siden opphavsarkivet ikke skilte mellom Enebakk og Enebakkneset. Mens kaffe og kaker ble fortært, viste Niels en videosnut av et Tyrolerband, som spilte og viste kunster samtidig.

Niels viste så en kavalkade med tegninger av forskjellige militæruniformer, som var benyttet i Norge fra Vikingtiden og frem til 1900-tallet. En del av disse uniformene ble antagelig brukt også i Enebakk under opprustningene av forsvaret først på 1700-tallet, rundt 1814 og 1905. En flott og interessant gjennomgang.

Siste punkt var innføring i slektsgransking. Her orienterte han om vårt nye nettsted www.enebakkhistorie.no. Det var tydelig at dette registeret etter hvert vil gi både våre egne medlemmer og andre interesserte en god hjelp opp mot personer og steder i Enebakk, som de er interesserte i.

Leder Mari Ringnes overrakte Niels en liten gave, som takk for et flott foredrag. Takk også til Heidi Wattum for servering av kaffe og kaker.

MELD DEG INN I ENEBAKK HISTORIELAG

**Medlemsskap i Enebakk historielag koster
kr. 365,- pr. år.**

Ved å melde deg inn i Enebakk historielag blir du også automatisk medlem i Romerike historielag som er "paraplyorganisasjon" for alle historielagene på Romerike Dersom du vil melde deg inn i Enebakk historielag kan du sende en epost til kasserer Niels J. Knagenhjelm på niels@kontakten.no.

NY BOK:

Arbeidsplassene som forsvant

Det har vært gjort flere forsøk på å starte storindustri i Enebakk. Siste halvdel av 1800-tallet gjorde Holm Jølsen på Ekeberg flere forsøk; fyrstikkfabrikk, produksjon av lampeolje og cellulosefabrikk. Det fortelles at fyrstikkfabrikken hadde mer enn 300 ansatte. Fra 1900 var Fladeby Cellulosefabrikk i gang, til den måtte gi opp i 1931. Etter det har det ikke vært tung industri med mange arbeidsplasser i bygda. Men en rekke mindre arbeidsplasser har vært i gang. Initiativrike mennesker etablerte smier, snekkerverksteder og andre håndverksbedrifter, butikker, transportselskaper, småindustri og sagbruk. Også offentlige virksomheter som telefonsentraler, postkontorer fantes. Til sammen utgjorde også dette noen hundre arbeidsplasser. Nå er de fleste borte.

Det er minnene om disse arbeidsplassene de tre forfatterne tar sikte på å bevare, før også disse forsvinner. Omtrent 90 arbeidsplasser med flere ansatte, noen kanskje opp mot 20 personer, er beskrevet. Andreas Bøhler startet allerede på 1990-tallet med å skrive ned arbeidsplasser han selv husket, som nå var vekk. For et par år siden ble Amund Ruud og Håkon Tysdal trukket inn i arbeidet. Forfatterne har konsentrert seg om en periode de selv kjenner, perioden fra 1950 til 1970-årene. Boka har 150 illustrasjoner, gamle bilder av steder og personer, og også eksempler på emballasje, fakturaer, blev o.l. fra bedriftene. Det er også nye bilder fra stedene der arbeidsplassene lå.

Når det diskuteres bevaring av kulturminner, tenker en gjerne på bygninger og anlegg. Også andre mindre konkrete – vi kan kalle dem immaterielle kulturminner er viktige å bevare. Enebakk Historielag har som formål «å samle og utbre kunnskap om Enebakks historie» i følge vedtektenes paragraf § 1. Boka er et bidrag i så måte.

Håkon Tysdal

(Eksempel fra Flateby. Fra s. 31 i boka)

Skomakerverksted

Det var mange skomakerkyndige folk for 80/90 år siden. Det ble undervist i skomakersløyve på skolene, men noen drev det litt lenger på områdene enn andre.

Noen som tok i mot for reparasjoner var i Østli og en på Skarpsno ved Søndre Borge. Likeåan Trygve «Parat» hagen i Modellen. Den som holdt ut lengst var autagelig Johannes Hansen Solvang (1905 – 1975) i Bjerkelundshakken, som tok i mot til langt inn på 1960-tallet.

ENEBAKK HISTORIELAG STYRET 2012

Leder Mari Ringnes

Nestleder
Amund Ruud

Sekretær
Juul Sverre Stener

Kasserer
Niels Knagenhjelm

Styremedlem
Heidi Wattum

Styremedlem
Nils Butenschøn

Styremedlem
Håkon Kjelstrup

1. vara
Petter Oppegaard

2. vara
Kjell Hovde

Postadresse: Enebak Historielag, Lillestrømveien 801, 1912 Enebak

ARRANGEMENTGRUPPE: Håkon Kjelstrup
Tlf. 90 57 76 88 E-post: haalis@frisurf.no

SKOLEGRUPPE: Kjell Hovde
E-post: hovdayoudo@online.no.

BYGDETUNGGRUPPE: Mari Ringnes
Tlf. 93 64 46 64, E-post: mari@koibotndyreklinikk.no

SLEKTSHISTORISK KONTAKT: Amund Ruud
Tlf. 64 92 95 59, E-post: amund.ruud@fiateby.net

KULTURMINNEGRUPPE: Niels J. Knagenhjelm
Tlf. 91 37 44 09, E-post: niels@kontakten.no

ARKIV OG MINNEINNSAMLINGSGRUPPE: Niels J. Knagenhjelm
Tlf. 91 37 44 09, E-post: niels@kontakten.no

PUBLISERINGSGRUPPE: Henning Bergersen
Tlf. 41 14 74 41, E-post: henning@henningbergersen.no

EKSTERN KONTAKT: Petter Oppegaard
Tlf. 98 47 85 61

HUSGRUPPE: Nils Butenschøn
Tlf. 90 01 61 43, E-post: n.a.butenschon@nchr.uio.no

Kontaktperson Aksei Bråthens Hjulmakerverksted:
Amund Ruud, Tlf. 64 92 95 59, E-post: amund.ruud@fiateby.net

Grupper

IGN

IGN © 2012 Enebak Historielag. ISSN: 1501-4479
Utgiver: Enebak Historielag

IGN utkommer 4 ganger pr. år i 500 eksemplarer
Sats og Layout: Henning Bergersen. Trykk: BIAS Trykk AS

Redaktør: Gro Arneberg Thoresen
Tlf. 45 27 77 27. E-post: groarneberg@hotmail.com

Redaksjon:
Inger Hilde Killerud, Henning Bergersen,
Gro Arneberg Thoresen, Juul Sverre Stener.

KOLBOTN UR AS
REPARASJON AV GAMLE UR

URMAKERMESTER
VIDAR HOLSTAD

EDVARD GRIEGSVEI 1
1410 KOLBOTN
TLF. 66800333
FAKS: 66802220

UTFØRER ARBEIDER MED EGNE RESSURSER INNENFOR FØLGENDE
ARBEIDSOMRÅDER: VANN, VARME OG SANITÆR.

RØRLEGGERFIRMA

KJELGÅRD AS

OSLOVEIEN 33 - 1914 ENEBAKK
TEL: 64924639, MOB: 90884944/90721230,
E-POST: E-KJELG@ONLINE.NO, FAX: 64924483

HÅKON KJELSTRUP

Tlf. 90577688
64927552

Kjøper dødsbo, gamle ting og tang, bøker etc.
Bortkjøring av avfall, rydding og vask.

Lillestrømveien 1701, 1911 Flateby / Telefon 90 75 55 41 / Fax 64 92 93 63
E-post: post@sandaas-ellingsen.no / www.sandaas-ellingsen.no

BYGG & MESSESYSTEMER

Alt innen bygg,
rehabilitering og messestands

Tlf. 64926052 / Mob. 957 82 407 / 957 82 409
Lillestrømveien 267
1914 Ytre Enebakk

*Vi leverer snitter og rundstykker på bestilling
Utleie av kantine til foreninger og private arrangementer.
Pakking, ompakking, merking av vare. Lagerstyring for eksterne bedrifter.
Produksjon av strøkkasser, utebord, blomsterkasser samt spesielle bestillinger.*

ENEBAKK PRODUKTER AS
Lillestrømveien 673, 1912 ENEBAKK - Telefon 64923670 / Faks 64927331
E P R O
www.enebakkprodukter.no

*Salg av bjørkeved, gran og blandingsved.
Eksterne oppdrag som mindre flyttejobber, ryddejobber etc.
Drift av Kommunens gjenbruksstasjon Roaf.*

PROGRAM 2013

Torsdag 7. mars, kl. 18:30:

Temamøte på Holtop: Et møte med en skattejeger

Et dybdykk i fenomenet metallsøking med Per Kristian Sibe

Torsdag 14. mars 2013, kl. 18:00

Ekstraordinært årsmøte 2012

Sak: Det endelige regnskapet for 2012.

Flere arrangementer kommer i neste nummer!

**Vi ønsker alle velkommen til våre arrangementer
og håper på godt fremmøte!**

Spørsmål rettes til rapportør **Håkon Kjelstrup** i arrangementgruppa
Tlf. 90 57 76 88

For ytterligere info og tidspunkter, følg med i Enebakk avis,
på våre nettsider: **enebakkhistorielag.no**
eller på vår Facebookside: **facebook.com/enebakkhistorielag**

www.stromsborg.no

Strømsborg & Enersen A.s

1912 Enebakk

Tlf. 64 92 63 00

post@stromsborg.no

LA OSS: Sikre PC- og EL anlegg med overspenningsvern.

Sjekke gammelt anlegg. Noe du lurer på? **TA KONTAKT**

BYGG- OG TØMMERMESTER

Per-Erik Østlie a.s

1914 YTRE ENEBAKK - TLF. 64 92 39 39

- Nybygg
- Tilbygg
- Restaurering
- Tegning
- Prosjektering
- Totalentreprise

MESTERHUS

- det blir som avtalt

